

Kruunupyyn kunnan valmiussuunnitelma

Hyväksytty kunnanvaltuustossa 9.2.2026 § 5

Sisältö

1 Johdanto	3
1.1 Määritelmät.....	4
1.2 Suunnitelman tarkoitus ja tavoitteet	5
1.3 Lainsäädäntö ja ohjeistus	5
1.4 Toimijat ja vastuut	7
1.4.1 Yleinen sektori	8
1.4.2 Sivistyssektori	9
1.4.3 Tekninen sektori.....	9
1.5 Valmiuden toimintaperiaatteet	10
1.5.1 Painopiste normaalioloissa	11
1.5.2 Poikkeusolot ja lisätoimivaltuudet.....	12
 2 Yleinen osa	 14
2.1 Kruunupyyn kunta lukuina	14
2.2 Ohjeita ja suosituksia	15
2.3 72 tunnin kotivara	16
2.4 Ohjeita erilaisiin häiriötilanteisiin	17
2.4.1 Häiriöt sähkönjakelussa.....	17
2.4.2 Kyberuhat ja häiriöt tietoliikenteessä ja tietojärjestelmissä.....	18
2.4.3 Kemikaalionnettomuus	18
2.4.4 Korostunut säteilyriski ja säteilyonnettomuudet	18
2.4.5 Häiriöt vesi- ja viemärihuollossa	19
2.4.6 Pandemiat ja epidemiat.....	19
2.4.7 Massamaahanmuutto.....	20
2.4.8 Hybridituhat ja hybridivaikuttaminen.....	20
2.5 Informaatiovaikuttaminen ja luotettavuus	20
2.6 Vapaaehtoistyö.....	21
2.7 Ohjeita poikkeusoloihin	22
2.7.1 Työvelvollisuus	22
2.7.2 Omaisuuden luovutusvelvollisuus.....	23

2.7.3	Liikkumisvapauden rajoittaminen	23
2.7.4	Polttoöljyn säännöstely.....	23
2.7.5	Puuhuollon turvaaminen.....	24
2.7.6	Tieliikenteen rajoittaminen	24
2.7.7	Vähittäiskaupan säännöstely	24
2.7.8	Rakentamisen ja rakennustuotteiden säännöstely.....	25
2.7.9	Asuntokannan käytön säännöstely	25
2.7.10	Evakuointi ja väestönsuojelu.....	25
2.8	Valmiussuunnitelman seuranta	27
2.8.1	Vastuu valmiussuunnitelman seurannasta.....	27
2.8.2	Säännöllinen seuranta	27

1 Johdanto

Nykyinen maailmantilanne on tehnyt *resilienssistä* ("kriisinkestävyys") uuden muodikkaan käsitteen. Euroopassa käydään sotaa, maapallon kantokyky on ylittynyt, ja tekoälyn kehitys tekee haastavaksi arvioida, mikä todella on totta. Kuntana meidän on vahvistettava kykyämme sopeutua muutoksiin sekä kohdata kriisejä ja häiriötilanteita tavalla, joka turvaa turvallisuuden ja hyvinvoinnin.

Tämän valmiussuunnitelman tarkoituksena on luoda edellytykset resilientille kunnalle, joka ehkäisee kriisejä ja häiriöitä, ja kykenee palautumaan niistä nopeasti. Sekä yksittäiset kuntalaiset että kunnan työntekijät ja luottamushenkilöt ovat tärkeitä toimijoita kriisien ennaltaehkäisyssä ja hallinnassa. Lisäksi tarvitaan yhteistyötä kunnan ulkopuolisten toimijoiden kanssa hyvän valmiuden varmistamiseksi.

Suunnitelma jakautuu kolmeen osaan:

1. Yleinen osa

Ensimmäinen osa on julkinen ja suunnattu suoraan kaikille kunnassa asuville ja toimiville. Tässä osassa esitetään konkreettisia ohjeita ja luotettavia lähteitä sekä toimintaohjeita poikkeusoloihin.

2. Strateginen osa *[Salassa pidettävä]*

Toinen osa on luonteeltaan strateginen, ja sen tarkoituksena on kuvata kunnan valmiussuunnittelua, toimintaperiaatteita, velvollisuuksia ja tehtäviä erilaisissa häiriötilanteissa. Siihen sisältyy uhka-arvio sekä toimintamallit uhkien torjumiseksi, lieventämiseksi ja rajaamiseksi.

3. Operatiivinen osa *[Salassa pidettävä]*

Kolmas osa käsittelee kunnan konkreettisia järjestelyjä poikkeusoloissa sekä häiriötilanteissa, jotka mainitaan valmiuslaissa. Siihen sisältyy toimintamalleja tilanteisiin, joissa kunnalle voidaan antaa lisävaltuuksia ja -velvollisuuksia.

Kaksi jälkimmäistä osaa ovat salassa pidettäviä, koska ne sisältävät kunnan turvallisuuden kannalta arkaluonteisia tietoja. Kaikkia Kruunupyyn kunnan asukkaita ja toimijoita kehoitetaan tutustumaan yleiseen osaan, sillä se tarjoaa käytännön neuvoja ja ohjeita. Lisäksi se kuvaa asukkaiden velvollisuuksia poikkeusoloissa.

1.1 Määritelmät

Elintärkeät toiminnot	Toimintokokonaisuus, joka on välttämätön yhteiskunnan toiminnalle. Elintärkeiden toimintojen turvaaminen ylläpitää yhteiskunnan turvallisuutta ja väestön elinmahdollisuuksia.
Häiriötilanne	Konkreettinen uhka tai tapahtuma, joka vaarantaa yhteiskunnan turvallisuuden ja väestön elinmahdollisuudet. Sen hallinta edellyttää laajempaa viranomaisten ja muiden toimijoiden välistä yhteistyötä ja viestintää.
Kokonaisvaltainen turvallisuus	Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen viranomaisten, asukkaiden, elinkeinoelämän ja järjestöjen yhteistyöllä.
Normaaliolot	Tila, jossa viranomaiset käyttävät lainsäädännön mukaisia tavanomaisia toimivaltuuksiaan. Häiriöt ja onnettomuudet hoidetaan tavanomaisen kriisivalmiuden ja viranomaisyhteistyön puitteissa. Normaalioloissa ei ole perusteita käyttää valmiuslain erityisiä toimivaltuuksia.
Poikkeusolot	Tilanteet, joissa yhteiskunnan normaalit toiminnot ovat niin vakavasti uhattuna, että tarvitaan erityistoimenpiteitä ja valmiuslakiin perustuvia lisävaltuuksia, koska normaalit toimivaltuudet eivät riitä. Esimerkkejä: aseellinen hyökkäys ja vakavat häiriöt kuten kyberhyökkäykset, pandemiat ja suuronnettomuudet.
Resilienssi	Kyky sopeutua muutoksiin, kohdata häiriötilanteita ja palautua niistä – toisin sanoen kriisinkestävyys.
Valmius	Toiminta, jonka tarkoituksena on varmistaa, että tehtävät voidaan hoitaa mahdollisimman häiriöttömästi kaikissa tilanteissa.
Valmiussuunnitelma	Asiakirja, joka laaditaan kunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseksi. Valmiussuunnitelmaa täydentävät muut valmiuteen liittyvät sektorikohtaiset suunnitelmat ja ohjeet (esimerkiksi pelastussuunnitelmat ja riskianalyysit).

1.2 Suunnitelman tarkoitus ja tavoitteet

Kruunupyyn kunnan tulee olla turvallinen ja varma paikka asua ja toimia. Kunta suunnittelee ja varautuu varmistamaan turvallisuuden sekä kokonaisvaltaisesti että eri sektorien ja yksiköiden sisällä. Valmiussuunnitelma laaditaan pitkälti ennaltaehkäisevässä tarkoituksessa.

Kun odottamattomiin tapahtumiin varaudutaan etukäteen, niiden käsittely on helpompaa, mikäli ne ilmaantuvat. Jos häiriötilanteisiin varaudutaan jo normaalioloissa, on todennäköisempää, että valmius toimii myös poikkeusoloissa.

Varautuminen tarkoittaa, että kunnalla on hyvä käsitys mahdollisista uhkista ja riskeistä sekä suunnitelma toiminnan järjestämisestä häiriötilanteessa. Lisäksi ajantasaisen tilannekuvan ylläpito ja riittävän laajan yhteistyöverkoston olemassaolo ovat keskeisiä.

Tavoitteena on, että väestön elinmahdollisuudet ja muut yhteiskunnan elintärkeät toiminnot voidaan turvata myös kriisitilanteissa

Valmiussuunnitelman tulee olla konkreettinen ja käytännöllinen asiakirja, joka kriisin sattuessa antaa vastauksia siihen, miten toiminta organisoidaan, miten vastuut jakautuvat eri toimijoiden välillä ja mitä toimintamalleja sovelletaan. Suunnitelma selkeyttää kaikille osapuolille, miten toimia odottamattomissa tilanteissa, mikä vähentää äkillisiin ja dramaattisiin tapahtumiin liittyvää epävarmuutta ja päätöksenteon vaikeutta.

Valmiussuunnitelmassa määritellyt toimintaperiaatteet ja -mallit otetaan käyttöön häiriötilanteen sattuessa, jolloin tilanne pystytään hoitamaan hallitusti ja tarkoituksenmukaisesti. Akuutin kriisin jälkeen alkaa palautumisvaihe, joka tulee myös suunnitella etukäteen.

1.3 Lainsäädäntö ja ohjeistus

Kuntien valmius on lakisääteistä toimintaa. Tässä kuvataan kunnan noudattamat lait, asetukset ja ohjeet. Kunnan velvollisuudesta laatia valmiuksia ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin säädetään valmiuslaissa.

”Kuntien [...] tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa.

Valmiuslaki 1552/2011 § 12

Pelastuslain (379/2011) 46 §:n mukaan kunnan viranomaisten tulee pelastuslaitoksen johdolla osallistua pelastustoiminnan suunnitteluun ja toimia onnettomuuksissa siten, että pelastustoiminta voidaan hoitaa tehokkaasti. Lain 47 § velvoittaa kunnan antamaan pelastusviranomaisille apua ja asiantuntijatukea sekä laatimaan tarvittavat suunnitelmat pelastustoiminnan tehtäviin osallistumiseksi.

Kuntalaissa (410/2015) korostetaan aktiivisen riskienhallinnan merkitystä kunnan toiminnan turvaamiseksi. Kuntien tulee myös varmistaa toimintakykynsä epävarmoissa olosuhteissa (kts. kuntalain 410/2015 esim. 14 § ja 39 §).

Keskeisiä valmiuteen liittyviä lakeja, asetuksia ja kansallisia ohjeita:

- ▢ Valmiuslaki (1552/2011)
- ▢ Pelastuslaki (379/2011)
- ▢ Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (407/2011)
- ▢ Puolustustilalaki (1083/1991)
- ▢ Kuntalaki (410/2015)
- ▢ Yhteiskunnan turvallisuusstrategia (2025)
- ▢ Valtioneuvoston asetus väestönsuojelun valmiusyhteistyöstä (570/2024)
- ▢ Laki puolustusvoimista (551/2007)
- ▢ Hyvinvointialueista annettu laki (611/2021)
- ▢ Laki huoltovarmuuden turvaamisesta (1390/1992)
- ▢ Valtioneuvoston päätös huoltovarmuuden tavoitteista (1048/2018)
- ▢ Vesihuoltolaki (119/2001)
- ▢ Sähkömarkkinalaki (588/2013)

Kunnan organisaatiossa otetaan huomioon myös mm. seuraavien tahojen ohjeet:

- ▢ Kuntaliitto
- ▢ Pohjanmaan hyvinvointialue
- ▢ Puolustusvoimat
- ▢ Lupa- ja valvontavirasto
- ▢ Poliisi
- ▢ Suomi.fi
- ▢ SPEK (Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö)
- ▢ Pelastusopisto
- ▢ Turvallinen ja kriisinkestävä kunta -verkosto

1.4 Toimijat ja vastuut

Kunnanjohtaja johtaa kunnan valmiutta yhdessä kunnanhallituksen kanssa lain ja hallintosäännön mukaisesti. Käytännön vastuu valmiudesta jakautuu kuitenkin laajemmalle.

Normaalioloissa tapahtuvissa häiriötilanteissa sovelletaan pääosin kunnan normaalia vastuunjakoa. Tämä tarkoittaa, että kunnan johtoryhmän ja eri sektorien vastuut säilyvät ennallaan. Pakottavista syistä voidaan kuitenkin poiketa tavanomaisista toimivaltuuksista hallintosäännön mukaisesti.

Kaikki merkittävät linja- ja resurssipäätökset tehdään kunnan luottamuselimissä, minkä vuoksi valmius tulee kytkeä osaksi talousarvioprosessia ja esitellä luottamushenkilöille.

Kunnan palveluita tuotetaan yhä useammin kunnan rajojen ulkopuolella. Tämä vaikuttaa valmiuteen ja edellyttää, että myös ylikunnallisten toimijoiden ja yksityisten palveluntuottajien roolit ja vastuut määritellään. Kunnalla tulee olla toimivat yhteistyömenettelyt niiden tahojen kanssa, joille kunnan toimintoja on delegoitu. Valmiusnäkökulma tulee huomioida sopimuksissa ja erityisesti jo hankintavaiheessa.

Kunnan toiminta jakautuu eri sektoreihin ja yksiköihin. Niillä on omat tehtävänsä normaalioloissa ja poikkeusoloissa. Kaikkia yhdistää velvollisuus noudattaa tätä valmiussuunnitelmaa. Sektoreiden on osallistuttava kunnan johtoryhmään kriisitilanteessa, raportoitava tilannekuva ja tarpeet johdolle sekä tehtävä yhteistyötä muiden viranomaisien ja toimijoiden, kuten pelastuslaitoksen, hyvinvointialueen, Lupa- ja valvontaviraston ja poliisin kanssa.

Vastuu ja vastuuhenkilöt:

Vastuualue	Valmiustehtävä	Vastuuhenkilö	Sijainen	Suunnitelmat / Ohjeet
Kunta	- Yhteensovitus - Johtaminen - Viestintä - Valmius-suunnittelu	Kunnanjohtaja	Hallintojohtaja	- Valmius-suunnitelma - Hallintosääntö - Viestintä-strategia
Kunnan konserniyhteisöt	Valmius ja valmiussuunnittelu	Yhtiöiden toimitusjohtajat, isännöitsijät ja käyttöpäälliköt	Henkilökohtaiset sijaiset, hallitukset, hallituksen puheenjohtajat	- Valmius-suunnitelma - Hallintosääntö - Konserniohjeet - Omistaja-ohjauksen periaatteet

Yleinen sektori	Sektorin valmius ja valmiussuunnittelu	Hallintojohtaja	Talous- ja henkilöstöjohtaja	- Sektorin omat ohjeet - Toimintakortit
Sivistyssektori	Sektorin valmius ja valmiussuunnittelu	Sivistysjohtaja	Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen johtaja	- Sivistystoimen pelastussuunnitelmat - Sektorin omat ohjeet - Toimintakortit
Tekninen sektori	Sektorin valmius ja valmiussuunnittelu	Tekninen johtaja	Kaavoittaja	- Sektorin omat ohjeet - Toimintakortit

1.4.1 Yleinen sektori

Yleiseen sektoriin kuuluvat **yleisen osaston** ja **talousosaston** lisäksi **vapaa-aikatoimi**, **kirjasto** sekä **kansalaisopisto**. Myös työllisyys ja kotouttaminen kuuluvat yleisen sektorin vastuulle, vaikka näistä tehtävistä osa kuuluu suurelta osin Pietarsaaren seudun työllisyysalueelle ja Pietarsaaren seudun kotouttamisyksikölle.

Yleinen sektori vastaa kunnan johtamiskyvyn ylläpitämisestä. Tämä tarkoittaa, että johtamistoimintojen on toimittava myös häiriötilanteissa, päätöksentekoa on tarvittaessa voitava tehdä sähköisesti ja kriisiviestintä on koordinoitava siten, että asukkaille ja medialle välitetään oikeaa ja ajantasaista tietoa.

Talousosasto varmistaa kunnan maksuliikenteen – kuten palkkojen, laskujen ja avustusten – toiminnan myös kriisitilanteessa. Talousosasto vastaa myös kriisibudjetoinnista ja valtiolle tehtävästä raportoinnista poikkeusolojen taloudellisista vaikutuksista. Myös suuret yhteishankinnat voivat kuulua talousosaston tehtäviin.

Vapaa-aikatoimi, kirjastot ja kansalaisopisto tukevat tiedon ja kulttuurin saavutettavuutta. Kirjastot toimivat myös tiedotuspisteinä. Nämä palvelut edistävät asukkaiden henkistä hyvinvointia tarjoamalla sovellettua vapaa-ajantoimintaa sekä digitaalisia kursseja. Kunnalla on lakisääteinen velvollisuus järjestää kirjasto-, nuoriso- ja kulttuuripalveluja.

1.4.2 Sivistyssektori

Kunta on lain mukaan velvollinen järjestämään asukkailleen **varhaiskasvatuksen, esiopetuksen** ja **perusopetuksen**. Lisäksi kunta vastaa oppivelvollisten ohjaamisesta **toisen asteen** opintoihin.

Varhaiskasvatuslain mukaan kunnan on järjestettävä varhaiskasvatusta lapselle, joka asuu kunnassa huoltajiensa työn, opiskelun, sairauden tai vastaavien syiden vuoksi, vaikka lapsella ei ole Suomessa kotikuntaa tai lapsen kotikunta on kotikuntalain perusteella toinen kunta. Kiireellisissä tapauksissa tai olosuhteiden muutoin niin vaatiessa kunnan on huolehdittava varhaiskasvatuksen järjestämisestä muullekin kunnassa oleskelevalle lapselle kuin kunnan asukkaalle.

Perusopetuslain mukaan kunnan tulee järjestää perusopetus alueellaan asuville oppivelvollisuusikäisille lapsille sekä esiopetus vuotta ennen oppivelvollisuuden alkua.

Sivistystoimi vastaa siitä, että varhaiskasvatus ja opetus voivat jatkua myös poikkeusoloissa. Tarvittaessa voidaan käyttää etäopetusta tai vaihtoehtoisia tiloja. Kriisin aikana on tärkeää suojella lapsia ja nuoria yhteistyössä opiskeluhuollon ja sosiaalitoimen kanssa sekä tarjota tukea lapsille, oppilaille ja henkilöstölle.

1.4.3 Tekninen sektori

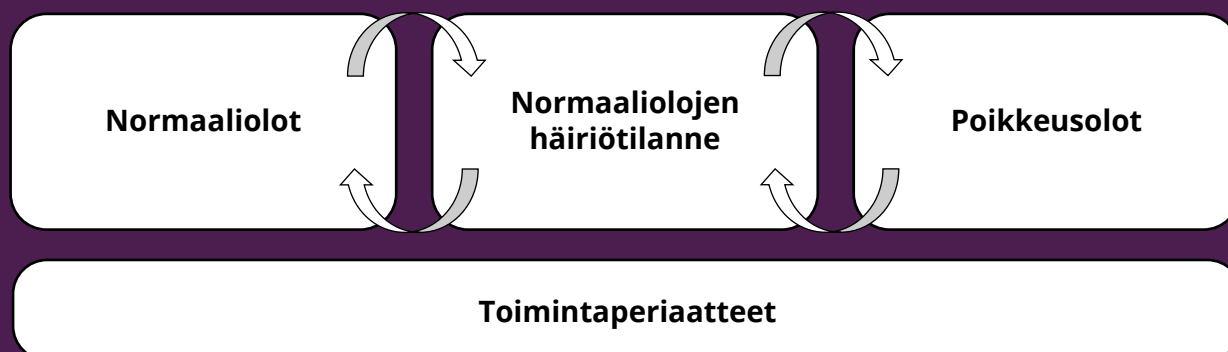
Teknisen toimiston päätehtävä on toteuttaa teknisiä toimenpiteitä, jotka varmistavat kunnan toimintojen jatkuvuuden kaikissa olosuhteissa. Näihin tehtäviin kuuluvat mm. kunnan rakennusten hoito ja ylläpito sekä osa tieverkoston kunnossapidosta. Tekninen toimisto vastaa myös kunnan vesi- ja viemäripalveluista, vaikka käytännön toiminnasta vastaavat vesihuoltolaitokset.

Tekniseen sektoriin kuuluu **rakennusvalvonta**, jonka pääasiallinen tehtävä on käsitellä rakennuslupia sekä valvoa ja neuvoa kunnan alueella tapahtuvassa rakentamisessa. Sen on kyettävä käsittelemään nopeasti esimerkiksi tilapäisten majoitusratkaisujen rakennuslupia ja arvioimaan rakennusten turvallisuutta vaurioiden tai uhkien jälkeen.

Ympäristönsuojelun tehtävänä on seurata ympäristön tilaa. Kunnan tulee valvoa ja edistää ympäristönsuojelua alueellaan siten, että luonnon ja muun ympäristön suojelu, hoito ja kehittäminen mahdollistavat terveellisen, viihtyisän ja virikkeisen sekä luonnontaloudellisesti kestävä elinympäristön.

1.5 Valmiuden toimintaperiaatteet

Riippumatta siitä, vallitsevatko normaaliolot, normaaliolojen häiriötilanteet vai poikkeusolot, tulee kunnan hyväksyttyjä toimintaperiaatteita noudattaa. Lyhyesti tämä tarkoittaa, että riippumatta tilanteesta kunnallisen demokratian periaatteiden tulee säilyä.

Lähtökohtana on, että kunnan toiminnot jatkuvat mahdollisimman häiriöttömästi myös häiriötilanteissa. Elintärkeitä toimintoja turvattaessa tulee noudattaa yleisesti hyväksyttyjä periaatteita.

Kunnallisen demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioittaminen

Häiriötilanteissakin varmistetaan kunnallisen demokratian toimivuus. Tähän kuuluu myös julkisen päätöksenteon ja vallankäytön laillisuuden sekä muiden oikeusvaltion periaatteiden varmistaminen. Yksilön vapautta ja oikeuksia tulee kunnioittaa kaikissa tilanteissa. Tilapäisiä poikkeuksia perusoikeuksiin ja -vapauksiin voidaan säätää vain lailla.

Yhteistyö muun yhteiskunnan kanssa

Elintärkeät toiminnot turvataan hyödyntämällä tehokkaasti ja kokonaisvaltaisesti koko yhteiskunnan resursseja. Häiriötilanteen sattuessa yhteistyö muiden paikallisten toimijoiden kanssa tiivistyy siten, että kaikkia käytettävissä olevia kapasiteetteja voidaan hyödyntää. Valmiustoiminnan yhteensovittaminen auttaa havaitsemaan mahdolliset päällekkäisyydet. Tärkeimpiä yhteistyökumppaneita ovat hyvinvointialue ja muut viranomaiset, naapurikunnat, kuntayhtymät, yksityiset kunnallisten palvelujen tuottajat, elinkeinoelämä sekä kolmas sektori ja erilaiset järjestöt.

Vastuunjaon säilyttäminen

Normaalioloissa kunnan johtamis- ja vastuusuhteet tulee säilyttää mahdollisimman muuttumattomina. Kunnanjohtaja ja kunnanhallitus määrittävät valmiustoiminnan strategiset linjaukset, ja käytännön vastuu häiriötilanteissa pysyy lähtökohtaisesti samoilla toimijoilla kuin normaalisti.

Valmiuden joustava säätely

Valmiuden tasoa tulee voida säädellä ja mitoittaa tilanteen vaatimusten mukaisesti. Tarkoituksena on, että kunnan resurssit ja kapasiteetit käytetään tarkoituksenmukaisesti ja kulloisenkin tilanteen edellyttämällä tavalla. Kunnan tulee pyrkiä ennaltaehkäisemään ja torjumaan uhkia mahdollisimman varhain sekä minimoimaan niistä aiheutuvat haitat.

Kustannustehokkuus ja resurssien turvaaminen

Elintärkeät toiminnot turvataan kustannustehokkaasti kehittämällä normaaliolojen menettelytapoja ja järjestelmiä siten, että ne soveltuvat myös häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Järjestelmiin tulee sisällyttää häiriönsietokykyä, jotta toiminta voi jatkua mahdollisimman häiriöttömästi kaikissa tilanteissa. Elintärkeiden toimintojen turvaamiseen tarvittavat resurssit sekä valmiuden ylläpitoon ja kehittämiseen tarvittavat voimavarat tulee varmistaa.

Valmiuden seuranta ja valvonta

Kunnan valmiutta tulee seurata säännöllisesti ja sopeuttaa vastaamaan toimintaympäristön muutoksia. Myös sektoritasolla tulee seurata, miten toiminnan edellyttämät kapasiteetit kehittyvät.

1.5.1 Painopiste normaalioloissa

Kunnalla on merkittävä rooli varautumisessa: Peruspalvelut ja muiden yhteiskunnan kannalta keskeisten toimintojen järjestäminen kuuluvat pääosin sen vastuulle. Valmiutta tulee kehittää erityisesti turvallisuuden ja normaaliolojen häiriöiden hallinnan osalta.

Normaaliolojen häiriötilanteet tulee hallita kunnan normaalien toimivaltuuksien ja resurssien avulla. Normaalioloissa rakennettavat järjestelmät ja toiminnot luovat perustan poikkeusolojen toiminnalle. Esimerkkejä normaaliolojen kriiseistä ovat lyhyet tieto- tai sähkökatkot, sosiaalisen median disinformaatio sekä influenssakauden aiheuttamat suuremmat henkilöstöpoissaolot. Kunnan tulee toteuttaa sellaisia ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä, jotka varmistavat, että se pystyy hoitamaan tehtävänsä kaikissa tilanteissa.

1.5.2 Poikkeusolot ja lisätoimivaltuudet

Poikkeusoloissa kunnan valmiusvelvollisuus perustuu valmiuslakiin. Näissä olosuhteissa tilanteen hallinta voi edellyttää lisätoimivaltuuksia tai lisäresursseja.

Poikkeusoloilla tarkoitetaan tilanteita, jotka kuvataan valmiuslaissa, puolustustilalaissa ja muissa poikkeusoloja koskevissa säädöksissä. Poikkeusolot erotetaan normaalioloista muodollisin perustein. Valtioneuvosto yhdessä tasavallan presidentin kanssa antaa valmiuslain nojalla asetuksen poikkeusolojen toteamisesta. Asetus hyväksytään eduskunnassa ja annetaan määräajaksi, kuitenkin enintään kuudeksi kuukaudeksi. Asetuksessa määrätään, mitä lisätoimivaltuuksia otetaan käyttöön.

Kunnan hallintosäännössä kuvataan ne lisätoimivaltuudet, joita voidaan käyttää poikkeusoloissa. Tarvittaessa näitä valtuuksia voidaan soveltaa myös normaaliolojen häiriötilanteissa, jos siihen on erityinen ja perusteltu syy.

Se, mitä lisätoimivaltuuksia kunta saa, jos valmiuslakia sovelletaan, riippuu tilanteesta. Esimerkiksi kunnalle voidaan antaa valtuudet säännöstellä ruokaa, majoittaa evakuoituja asukkaiden koteihin ja rajoittaa kaukolämmön kulutusta.

Kunnalla on suunnitelma valmiuslain mukaisten lisätoimivaltuuksien käyttöönotosta. Tämä suunnitelma sisältyy valmiussuunnitelman operatiiviseen osaan ja on salassa pidettävä, koska se sisältää kunnan turvallisuuden kannalta arkaluonteisia tietoja.

YLEINEN OSA

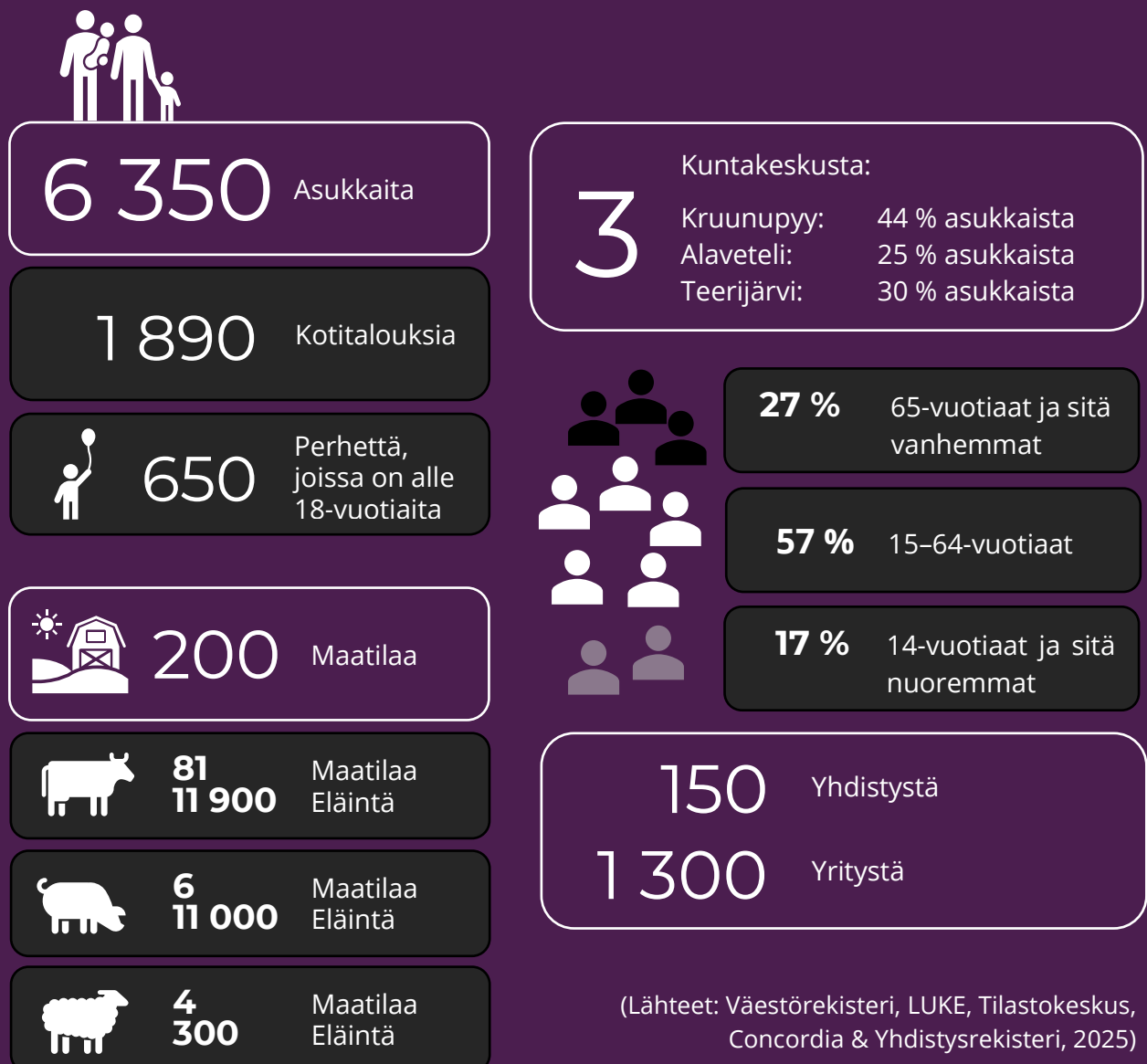

2 Yleinen osa

Tässä yleisessä osassa annetaan käytännön ohjeita ja suosituksia kaikille Kruunupyssä asuville ja toimiville. Luvussa käsitellään ohjeita ja suosituksia sekä nostetaan esiin teemoja, kuten informaatiovaikuttaminen ja tiedon luotettavuus. Lisäksi kuvataan asukkaiden velvollisuudet poikkeusoloissa.

2.1 Kruunupyyn kunta lukuina

Alla on lyhyt katsaus kunnan keskeisiin tunnuslukuihin. Tiedot ovat hyödyllisiä esimerkiksi silloin, kun tietoliikenneyhteydet eivät toimi.

2.2 Ohjeita ja suosituksia

Turvallinen yhteiskunta rakennetaan yhdessä. Asukkaat, yhdistykset ja yritykset ovat keskeisiä toimijoita yhteiskunnan turvallisuuden varmistamisessa. Miltä yleinen vaaramerkki kuulostaa? Miten toimia säteilyvaaratilanteessa? Millainen kotivara tulisi olla? Tähän lukuun on koottu ajantasaisia ohjeita.

Toimintakykyiset yksilöt ovat ratkaisevia yhteiskunnan toiminnan kannalta häiriötilanteissa. On olemassa valmiiksi laadittuja ohjeita ja suosituksia siitä, miten yksittäiset henkilöt voivat vahvistaa omaa varautumistaan. Luotettavaa tietoa varautumisesta löytyy seuraavista lähteistä. Ohjeita päivitetään säännöllisesti maailmantilanteen muuttuessa.

- **Kunnan verkkopaikka [Kruunupy.fi](https://kruunupy.fi)**
Kunnan verkkosivuilta löytyy ajantasaisia varautumisohjeita kunnan asukkaille ja toimijoille. Ohjeet tarjoavat paikkakohtaisia toimintaohjeita, joita päivitetään valtakunnallisten ohjeiden mukaisesti. Ajantasaiset ohjeet löytyvät osiosta [Turvallisuus](#).
- **Verkkopaikka [Suomi.fi/varautuminen](https://suomi.fi/varautuminen)**
Sivustolta löytyy uusinta tietoa ja konkreettisia ohjeita erilaisia häiriötilanteita varten. Sivulla on myös digitaalinen [Varautunut pärjää paremmin-opas](#), joka on tällä hetkellä tärkein asukkaille suunnattu varautumisohje. Monia asukkaille tarkoitettuja ohjeita voivat hyödyntää myös yritykset. Sivustolla on myös erillisiä [ohjeita yrityksille ja työnantajille](#).
- **Verkkosivusto 72tuntia.fi**
Jokaisen kotitalouden tulisi selviytyä itsenäisesti vähintään kolme vuorokautta. 72 tuntia -sivusto on viranomaisten ja järjestöjen suositus kotitalouksille. Sivustolla on tarkistuslistoja erilaisia häiriötilanteita varten.
- **[112 Suomi](#) -sovellus**
Sovelluksella voi hälyttää apua hätä- ja ongelmatilanteissa, mutta siinä on myös varautumista tukevia toimintoja. Valitsemalla *Palvelut* ja sitten *Ohjeet* löytyy hyödyllisiä varautumisohjeita – joista osa toimii ilman internetyhteyttä. Sovelluksella voi hälyttää apua myös muissa EU-maissa.
- **SPEK:n verkkopaikka [SPEK.fi](https://spek.fi)**
Pelastusalan keskusjärjestö SPEK tarjoaa varautumisohjeita erilaisia häiriötilanteita varten.

2.3 72 tunnin kotivara

Suomessa on suositus, jonka mukaan jokaisen kotitalouden tulisi selviytyä itsenäisesti vähintään 72 tuntia. Kotivara on tarpeen esimerkiksi seuraavissa tilanteissa:

- sähköjakelun häiriöt
- vesihuollon katkokset
- maksujärjestelmien toimintahäiriöt
- luonnonkatastrofit
- onnettomuudet
- häiriöt elintarvikejakelussa

Kotivaran tarkistuslista

Vesisäiliöitä
(puhtaita, kannellisia)

Käteistä rahaa

Ruokaa kaikille perheen-
jäsenille ja lemmikeille

Välttämättömät lääkkeet

Paristokäyttöinen radio ja
paristoja

Joditabletit (suositellaan
alle 40-vuotiaille)

Paristokäyttöinen
taskulamppu ja paristoja

Hygieniatarvikkeita (esim.
kosteuspyyhkeitä, käsidesiä)

Varavirtalähde puhelimen
lataamiseen

Ensiapuvälineet

Retkikeitin ja tulitikkuja

Käsisammutin tai
sammutuspeite

2.4 Ohjeita erilaisiin häiriötilanteisiin

Erilaiset häiriötilanteet voivat vaikuttaa kunnan toimintaan. Alla on lyhyt yleisluonteinen kuvaus toimintaohjeista seuraavissa tilanteissa:

- Sähkönjakelun häiriöt
- Kyberuhkat ja tietoliikenteen tai tietojärjestelmien häiriöt
- Kemikaalionnettomuus
- Kohonnut säteilyriski ja säteilyonnettomuudet
- Vesi- ja viemäriverkoston häiriöt
- Pandemiat ja epidemiat
- Massamaahanmuutto
- Hybridiuhat ja hybridivaikuttaminen

**Seuraa viranomaisten ohjeita
Kriisitilanteissa voi liikkua suuria määriä virheellistä tietoa.**

Kriisitilanteessa kunta tiedottaa siitä, mikä viranomainen on vastuussa tilanteesta ja mistä asukkaat saavat oikeaa ja ajantasaista tietoa.

2.4.1 Häiriöt sähköjakelussa

- Huolehdi siitä, että kotivara on aina kunnossa (ks. luku 2.3).
- Seuraa oman sähköyhtiösi tiedotteita.
- Kytke kaikki sähkölaitteet pois päältä, jotta ne eivät aiheuta palovaaraa sähköön palautuessa.
- Säilytä kylmäsäilytettävät elintarvikkeet ulkona kylmänä vuodenaikana ja suojaa ne hyvin:
  - Suljettu pakastin pysyy kylmänä pitkään.
  - Elintarvikkeet voidaan pakastaa uudelleen vähintään -9 asteessa, kunhan niiden laatua seurataan.
  - Suojaa kylmälaitteiden alustat sulamisvedeltä.
- Keskity pitämään yksi huone lämpimänä: kerää perheenjäsenet yhteen huoneeseen, peitä ikkunat ja pidä ovi kiinni.
- Tarjoa apua naapureille ja tuttaville, erityisesti niille, jotka voivat tarvita lisätukea.

2.4.2 Kyberuhat ja häiriöt tietoliikenteessä ja tietojärjestelmissä

- Pitkäkestoisten tietoliikennekatkosten aikana ajantasainen tieto on saatavilla kunnan kirjastoista: kunta järjestää tilannepäivityksiä infopisteisiin sovittuina aikoina, vähintään tiistaisin ja perjantaisin klo 13.
- Pidä tärkeät yhteystiedot kirjoitettuna paperille (terveydenhuolto, kunta, sähköyhtiö, omaiset).
- Pidä aina käteistä rahaa kotona: huomioi kuitenkin myös muut – nosta vain sen verran käteistä kuin todella tarvitset, vaikka kysyntä kasvaisi häiriötilanteessa.

2.4.3 Kemikaalionnettomuus

- Jos havaitset kemikaalivaaran, soita hätänumeroon 112.
- Suojaa itsesi ja varoita muita.
- Huolehdi, että tiet pysyvät vapaina, jotta pelastusajoneuvot pääsevät perille.
- Seuraa pelastuslaitoksen ohjeita.
- Kemiallisen altistumisen oireita ovat mm. yskä, hengitysvaikeudet, silmien kirvely, iho-oireet, poikkeavat pupillireaktiot ja päihtymisoireet. Tiedot vaarallisten aineiden aiheuttamien oireiden ensiavusta ja hoidosta saa ottamalla yhteyttä Myrkytystietokeskukseen.

2.4.4 Korostunut säteilyriski ja säteilyonnettomuudet

- Pysy sisätiloissa.
- Sulje ovet, ikkunat ja ilmanvaihto sekä tuki mahdolliset raot esimerkiksi muovikalvolla ja teipillä.
- Vältä huoneita, joissa on suuret ikkunat: paras suoja saadaan rakennuksen keskiosissa tai kellarikerroksessa.
- Suojaa ruoka ja juoma tiiviisti suljetuissa astioissa.
- Avaa radio – viranomaiset antavat toimintaohjeita sen kautta.
- Vältä puhelimen käyttöä, jotta linjat eivät tukkeudu.
- **Ota yksi annos joditabletti vain, jos ja kun viranomaiset niin ohjeistavat:**
  - Liian aikaisin tai liian myöhään otettuna jodin suojaava vaikutus heikkenee.
  - Joditabletteja suositellaan alle 40-vuotiaille ja raskaana oleville.

- Älä poistu rakennuksesta hankkiaksesi joditabletteja: jodin ottaminen täydentää sisätiloissa olemisen antamaa suojaa.
- Kun radioaktiivisia aineita sisältävä pilvi on ohittanut alueen, tulee tilat tuulettaa ja siivota huolellisesti: seuraa viranomaisten ohjeita.

Joditabletit voivat vähentää radioaktiivisen jodin kertymistä kilpirauhaseen. Oikea ajoitus on ratkaisevan tärkeä: liian aikaisin otettu jodi heikentää suojaa. Ottoajankohdasta tiedotetaan radion kautta. Ota vain pakkauksen mukainen annos, ja erityisesti lapset ja raskaana olevat tulee huomioida ensin.

2.4.5 Häiriöt vesi- ja viemärihuollossa

- Seuraa terveysviranomaisten ohjeita – he voivat antaa esimerkiksi keittokehotuksen.
- Rekisteröi puhelinnumerosi kunnan häiriöviestintäjärjestelmään saadaksesi häiriöviestinnät tekstiviestillä.
- Osana kotivaraa hanki valmiiksi juomavettä kaupasta (suositus: kaksi litraa vettä / henkilö / vrk).
- Pidä kotona puhtaita, kannellisia astioita veden noutoa varten, jos vettä jaetaan jakelupisteissä.
- Jos hanavesi on saastunutta, se tulee keittää ennen käyttöä: muista pestä kaikki välineet, jotka ovat olleet kosketuksissa veden kanssa, kuten kahvinkeitin.
- Muista, että viemäroinnin keskeytyessä wc:n voi huuhtoa vain kerran: sen jälkeen wc:hen voidaan asettaa roskapussi, joka käytön jälkeen lajitellaan energijätteeksi.

2.4.6 Pandemiat ja epidemiat

- Seuraa viranomaisten ohjeita.
- Alueelliset ohjeet tulevat hyvinvointialueelta.
- Huolehdi hyvästä käsihygieniasta ja noudata muita hygieniaohjeita.
- Auta arjessa niitä, jotka tarvitsevat apua.

2.4.7 Massamaahanmuutto

- Seuraa ajankohtaista viranomaistietoa.
- Älä levitä väärää tietoa: ilmoita virheellisistä julkaisuista sosiaalisen median alustoilla.
- Ilmoita kunnalle mahdollisista vapaista tiloista, joita voit tarjota käyttöön.
- Tarvittaessa lahjoita sänkyjä ja tarvikkeita kunnan välitettäväksi niitä tarvitseville: kunta tiedottaa kanavissaan, millaisia tarvikkeita tarvitaan.
- Ilmoittaudu vapaaehtoiseksi auttamaan kunnan verkkosivujen kautta.

2.4.8 Hybridiuhat ja hybridivaikuttaminen

Hybridivaikuttamisella tarkoitetaan vieraan valtion järjestelmällistä ja jatkuvaa toimintaa, joka on haitallista kohteena olevalle maalle. Tavoitteena on heikentää yhteiskunnan toimintakykyä sekä luoda epäluottamusta, pelkoa ja epävarmuutta.

- Valitse tietolähteesi huolellisesti.
- Vähennä altistumista sosiaaliselle medialle – erityisesti häiriötilanteissa (kunta tiedottaa tosin luotettava tietoa nopeasti kaikissa kanavissaan).
- Tiedosta, että sosiaalinen media on alusta, jossa manipulointi ja valheellinen sisältö ovat yleisiä.
- Tunnista huhut ja spekulatiot – myös kotimaisessa mediassa.
- Älä reagoi haitallisiin julkaisuihin tai toimijoihin, jotta niiden näkyvyys ei lisäännä – ilmoita sen sijaan haitallisesta sisällöstä.
- Seuraa viranomaistietoa luotettavista lähteistä (radio ja televisio).
- Lataa 112 Suomi -sovellus ja salli ilmoitukset.

2.5 Informaatiovaikuttaminen ja luotettavuus

Sodankäynti näyttää nykyään erilaiselta kuin silloin, kun Suomi viimeksi oli sodassa. Moderni teknologia – kuten tekoäly ja deepfake-tekniikat – vaikeuttavat sen arvioimista, mikä on totta ja mikä ei. Nykyisin sodat käydään usein informaation ja kyberhyökkäysten keinoin.

Yksilöiden luottamus viranomaisiin vahvistaa yhteiskuntaa ja sen resilienssiä. Siksi yksilöiden ja kunnan välinen toimiva viestintä sekä asukkaiden kriittinen medialukutaito ovat keskeisiä hyvän valmiuden kannalta.

Häiriötilanteissa kunta huolehtii siitä, että asukkaat ohjataan luotettaviin lähteisiin ja huhujen leviämistä minimoidaan. Viestinnän tavoitteena on hallita tilannetta, ehkäistä

lisävahinkoja, vähentää tarpeetonta huolta, tiedottaa korvaavista palveluista ja ehkäistä virheellisen tiedon leviämistä.

Valheellista tietoa levitetään jatkuvasti tarkoituksena harhauttaa, hämmentää tai manipuloida suomalaisia sekä heikentää maanpuolustustahtoa. Jokaisen yksilön tulee huolehtia siitä, ettei osallistu huhujen levittämiseen. Kriisitilanteessa kunta ja muut viranomaiset antavat luotettavaa ja ajantasaista tietoa.

Yksilöiden medialukutaito ja digitaalinen osaaminen ovat keskeisiä keinoja informaatiovaikuttamisen torjumisessa. Ne vahvistavat samalla demokratiaa, osallisuutta ja kykyä tunnistaa informaatiovaikuttamista. Informaatiovaikuttamista on eri tasoilla, ja väärää tietoa voidaan levittää sekä tahattomasti että tahallisesti.

2.6 Vapaaehtoistyö

Häiriötilanteissa voi tuntua turvalliselta, kun on jokin tehtävä, johon keskittyä. Vapaaehtoistyö on hieno tapa olla avuksi. Se, että yksilö ilmoittaa kunnalle tai yhdistyksille halukkuutensa auttaa kriisitilanteissa, on arvokas teko.

Haluatko sinä tai yhdistyksesi auttaa kuntaa kriisitilanteessa? Ilmoita halukkuutesi toimia vapaaehtoisena kunnan verkkosivujen kautta. Ilmoita myös yhteystietosi sekä mahdollinen tehtävä, johon erityisesti sovellut.

Häiriötilanteissa niiden henkilöiden auttamishalukkuus, jotka eivät kuulu mihinkään organisaatioon, koordinoidaan vakiintuneiden yhteistyöjärjestöjen kautta kokonaisuuden tukemiseksi. Esimerkiksi Ukrainassa on nähty, että alueet, joissa vapaaehtoisia on hyödynnetty, ovat selviytyneet paremmin. Siellä vapaaehtoiset ovat auttaneet muun muassa aseiden, univormujen, elintarvikkeiden ja henkilökohtaisen suojarustuksen hankinnoissa.

Kunta tekee mielellään yhteistyötä muiden organisaatioiden ja yhdistysten kanssa kriisitilanteissa. Riippuen kriisin luonteesta kunta voi myös kouluttaa vapaaehtoistyöstä kiinnostuneita. Tarvittaessa voidaan tehdä sopimuksia esimerkiksi yhdistysten omistamien rakennusten varaamisesta kunnan käyttöön.

2.7 Ohjeita poikkeusoloihin

Jos maassa vallitsee poikkeusolot, voidaan joutua ottamaan käyttöön valmiuslain sellaisia pykäläiä, jotka vaikuttavat merkittävästi asukkaisiin ja heidän arkeensa. Tästä löytyy esimerkkiluettelo velvollisuuksista, jotka voivat koskea asukkaita poikkeusoloissa.

Tässä luvussa kuvataan tarkemmin seuraavat teemat:

- Työvelvollisuus
- Omaan omaisuuteen kohdistuvat luovutusvelvoitteet
- Liikkumisvapauden rajoittaminen
- Polttoöljyn säännöstely
- Puuhuollon turvaaminen
- Tieliikenteen rajoittaminen
- Vähittäiskaupan säännöstely
- Rakentamisen ja rakennustuotteiden säännöstely
- Asuntokannan käytön säännöstely
- Evakuointi ja väestönsuojelu

2.7.1 Työvelvollisuus

Jos työvelvollisuutta koskevat pykälät otetaan käyttöön poikkeusoloissa, tämä tarkoittaa, että kaikki 18–67-vuotiaat asukkaat ovat työvelvollisia ja heidät voidaan määrätä suorittamaan yhteiskunnan kannalta välttämättömiä tehtäviä, esimerkiksi terveydenhuollossa, kuljetuksissa tai huoltovarmuudessa. Tämä koskee henkilöitä, joilla ei ennestään ole yhteiskunnan kannalta välttämättömiä tehtäviä.

Työvelvollisten tulee ilmoittautua viranomaisille, kun työvelvollisuus otetaan käyttöön. Tämä tapahtuu kunnan tai muun toimivaltaisen viranomaisen antamien ohjeiden mukaisesti.

Lisätietoja työvelvollisuudesta löytyy valmiuslain 14 luvusta.

"Vapaaehtoisen osallistumisen lisäksi yksilöt osallistuvat yhteiskunnan kriisinkestävyyyden varmistamiseen myös kansalaisvelvollisuuksien pohjalta. [...] Lisäksi yksilöt osallistuvat elintärkeiden toimintojen turvaamiseen myös työtehtäviensä kautta. "

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia, s. 43

2.7.2 Omaisuuden luovutusvelvollisuus

Poikkeusoloissa asukkaiden voi olla tarpeen luovuttaa ajoneuvonsa tai polttoaineensa Puolustusvoimille. Rakennuksia voidaan myös määrätä kunnan käyttöön (ks. luku 2.7.9).

Luovutusvelvollisuuteen liittyy rajoituksia: viranomaiset eivät saa ilman pakottavaa syytä määrätä tiettyjä ryhmiä luovuttamaan varastojaan. Tällaisia ryhmiä ovat esimerkiksi:

- ammattimaiset liikennöitsijät (polttoaineet ja voiteluaineet)
- maatalouden alkutuottajat (tuotantoa varten tarvittava polttoaine)
- kiinteistöjen omistajat (lämmitykseen tarvittava polttoaine)
- yksityishenkilöt (välttämättömät kotitaloustavarat ja suojarastot)

Omaisuuden luovuttamisesta säädetään valmiuslain 16 luvussa ja 127 §:ssä.

2.7.3 Liikkumisvapauden rajoittaminen

Jos liikkumisvapauden rajoittamista koskevat pykälät otetaan käyttöön poikkeusoloissa, viranomaiset voivat päättää, ettei tietyillä alueilla saa liikkua vapaasti. Tämä voi tarkoittaa oleskelun kieltämistä vaarallisilla alueilla tai pääsyn rajoittamista kriittisiin kohteisiin.

Rajoitusten tarkoituksena voi olla väestön suojeleminen – esimerkiksi tartuntojen, onnettomuuksien tai muiden uhkien aikana – tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpito, esimerkiksi väkivallan uhan tai vastaavien häiriöiden vuoksi. Joissakin tilanteissa viranomaiset voivat määrätä evakuoinneista tai eristämisestä.

Lisätietoja liikkumisrajoituksista löytyy valmiuslain pykälistä 115, 118 ja 122 c.

2.7.4 Polttoöljyn säännöstely

Jos lämmitykseen käytettävän polttoöljyn säännöstely otetaan käyttöön poikkeusoloissa, asiakkaat voivat saada ostaa vain tietyn prosenttiosuuden tavanomaisesta vuosittaisesta kevyen tai raskaan polttoöljyn kulutuksestaan.

Normaali vuosikulutus lasketaan kahden edellisen vuoden käytön keskiarvona. Laskelman tekee öljyn myyjä. Jos tietoja ei ole saatavilla, kiinteistönomistaja voi esittää luotettavan selvityksen, jonka perusteella kulutus arvioidaan.

Lisätietoja polttoöljyn säännöstelystä löytyy valmiuslain pykälästä 41.

2.7.5 Puuhuollon turvaaminen

Jos puuhuollon turvaaminen tulee ajankohtaiseksi poikkeusoloissa, Elinvoimakeskus voi päättää, että maanomistajien, puutavaran tai sahatavaran omistajien tai metsänhakkuuoikeuden haltijoiden tulee luovuttaa puuta tai puutavaraa Elinvoimakeskukselle tai Puolustusvoimille. Luovutus voidaan määrätä, jos se on tarpeen maan elinkeinoelämän, energiantuotannon tai välttämättömän rakentamisen turvaamiseksi.

Lisätietoa puuhuollon turvaamisesta löytyy valmiuslain pykälästä 45.

2.7.6 Tieliikenteen rajoittaminen

Jos tieliikenteen rajoittamista koskevat säännökset otetaan käyttöön poikkeusoloissa, poliisi voi tieliikenneviranomaisen pyynnöstä tilapäisesti rajoittaa tai kokonaan estää muun moottoriajoneuvoliikenteen niillä teillä tai alueilla, jotka viranomainen määrää. Tavoitteena on turvata yhteiskunnan kannalta välttämättömät kuljetukset, kuten elintarvikkeiden, lääkkeiden, polttoaineen sekä terveydenhuollon tai pelastustoimen tarvitsemien tarvikkeiden kuljetukset.

Liikenteen rajoitukset tai kiellot eivät koskaan saa estää asukasta pääsemästä vakituiseen asuntoonsa.

Lisätietoja tieliikenteen rajoittamisesta löytyy valmiuslain pykälästä 76.

2.7.7 Vähittäiskaupan säännöstely

Jos vähittäiskaupan säännöstely otetaan käyttöön poikkeusoloissa, tiettyjen välttämättömien kulutustavaroiden myyntiä voidaan rajoittaa. Tämä tarkoittaa sitä, että elinkeinonharjoittaja saa myydä kyseisiä tuotteita vain kuluttajille, joilla on erityinen ostolupa. Tavoitteena on turvata väestön perushuolto, kun resurssit ovat rajallisia. Kunta vastaa ostolupien myöntämisestä, asukkaiden tiedottamisesta ja prosessin hallinnoimisesta paikallisesti.

Vähittäiskaupan säännöstelystä säädetään valmiuslain pykälässä 32.

2.7.8 Rakentamisen ja rakennustuotteiden säännöstely

Jos poikkeusoloissa otetaan käyttöön rakentamista ja rakennustuotteita koskevat säännökset, rakennustoimintaa voidaan rajoittaa, jotta yhteiskunnan kannalta välttämättömät hankkeet voidaan asettaa etusijalle. Tämä tarkoittaa, että vain sellainen rakentaminen, joka on välttämätöntä väestön huollon, turvallisuuden tai terveyden kannalta, saa jatkua.

Rakennushankkeen aloittaminen tai jatkaminen voi edellyttää erityistä lupaa. Sama voi koskea rakennustuotteiden hankintaa – esimerkiksi materiaaleja, joita tarvitaan rakennusten tai infrastruktuurin valmiiksi saattamiseen.

Rakennusalan toimijoilla on myös velvollisuus antaa viranomaisille tietoja varastoistaan, resursseistaan ja toiminnastaan, jotta rakentamista voidaan suunnitella ja ohjata tehokkaasti.

Lisätietoja rakentamisen säännöstelystä löytyy valmiuslain 6 luvusta.

2.7.9 Asuntokannan käytön säännöstely

Jos asuntotarve kasvaa poikkeusoloissa – esimerkiksi evakuointien vuoksi – kunnalle voidaan antaa oikeus ohjata asuntokannan käyttöä, jotta kaikille voidaan taata majoitus. Tällöin asunnonomistajien on ilmoitettava kunnalle vuokrattavissa olevat asunnot, jotta niihin voidaan sijoittaa asukkaita.

Jos tämä ei riitä, kunta voi vaatia myös ilmoitusta vapaina olevista tai pian vapautuvista asunnoista sekä muista majoitukseen soveltuvista tiloista. Joissain tapauksissa myös yksityishenkilöt, joilla on kotitalouden tarpeeseen nähden ylimääräisiä huoneita, voidaan velvoittaa ilmoittamaan nämä tilat majoituskäyttöön.

Asuntokannan säännöstelystä säädetään valmiuslain 7 luvussa.

2.7.10 Evakuointi ja väestönsuojelu

Jos evakuointia ja väestönsuojelua koskevat pykälät otetaan käyttöön poikkeusoloissa, asukkaat voivat joutua poistumaan kodeistaan tai työpaikoiltaan siirtyäkseen turvallisemmille alueille. Asukkaat voidaan joko evakuoida kunnan alueelle tai kunnan asukkaita voidaan siirtää turvaan toisaalle kunnassa tai toisen kunnan alueelle. Asukkaiden on noudatettava viranomaisten ohjeita siitä, milloin ja miten evakuointi toteutetaan.

Useimmissa tilanteissa ensisijainen toimi ei ole väestönsuojan käyttö, vaan väestön siirtäminen turvallisemmalle alueelle. Jos suojaan hakeutuminen on tarpeen, viranomaiset antavat erilliset ohjeet niille rakennuksille ja kiinteistöille, joilla ei ole omaa väestönsuojaa. Toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi sisälle suojautuminen tai tilapäisten suojien rakentaminen.

Kunnassa on vain rajallinen määrä väestönsuojia, ja ne ovat joko yksityisiä tai varattu toimintojen jatkuvuuden turvaamiseen – esimerkiksi koulutuspalvelujen järjestämisen mahdollistamiseksi.

**Kunnassa ei ole yleisiä väestönsuojia.
Tämän vuoksi yksittäisistä toimista tärkein on varmistaa, että kotivara
ja -valmius ovat kunnossa ja että 72 tunnin suositusta noudatetaan.**

Sotatoimia kohdistetaan harvoin harvaan asutuille alueille. Näillä alueilla väestön suojaamistarve on yleensä vähäisempi kuin kaupungeissa. Kotitalouksien varautumisosaaminen on kuitenkin tällä hetkellä heikkoa ja sitä tulee vahvistaa.

Jokainen Suomen kansalainen on velvollinen osallistumaan väestönsuojelutyöhön poikkeusoloissa. Väestönsuojelutyö on toimintaa, jonka tarkoituksena on suojata väestöä ja ylläpitää yhteiskunnan perustoimintoja poikkeusoloissa.

Poikkeusoloissa Suomessa asuvat 18–67-vuotiaat henkilöt voidaan määrätä osallistumaan väestönsuojelutyöhön, jos se on välttämätöntä väestön suojaamiseksi, terveydenhuollon turvaamiseksi, vähimmäishuollon varmistamiseksi tai huoltovarmuuden kannalta tärkeän tuotannon ylläpitämiseksi. Tähän voi kuulua esimerkiksi ihmisten evakuointi vaarallisilta alueilta, pelastustoiminnan tukeminen tai välttämättömien tarvikkeiden jakelu.

"...jokainen Suomessa asuva, jolla on kotikuntalain mukaan kotikunta Suomessa ja joka on täyttänyt 18 mutta ei 68 vuotta, on velvollinen suorittamaan sammutus-, pelastus-, ensiapu-, huolto-, raivaus- ja puhdistustehtäviä sekä väestönsuojeluorganisaation johto- ja erityistehtäviä, hätäkeskustehtäviä taikka muita näihin rinnastettavia, väestön suojelemiseksi välttämättömiä tehtäviä."

Valmiuslaki 1552/2011 § 116

Lisätietoja evakuoinnista löytyy valmiuslain 17 luvusta.

2.8 Valmiussuunnitelman seuranta

Jotta yhteiskunta olisi turvallinen ja elintärkeät toiminnot turvattu, kunnalla tulee olla valmiussuunnitelma, joka toimii kaikissa tilanteissa. Tavoitteena on, että valmiussuunnitelma pidetään jatkuvasti ajan tasalla, mikä samalla estää sitä vaipumasta unohduksiin.

2.8.1 Vastuu valmiussuunnitelman seurannasta

Kunnanjohtajalla on kokonaisvastuu siitä, että valmiuskokonaisuus pysyy ajan tasalla. Tämä tarkoittaa, että kunnanjohtajan tulee huolehtia valmiuden kehittämisestä sekä varmistaa, että suunnittelun strategiat vastaavat ajan vaatimuksia. Kunnan valmiussuunnitelma tulee siksi päivittää säännöllisesti.

Sektorijohtajilla on kuitenkin käytännön vastuu toimintakyvystä kaikissa tilanteissa. Tämä tarkoittaa, että heidän tulee kehittää järjestelmät, joiden avulla sektorikohtaiset ohjeet pysyvät ajantasaisina.

2.8.2 Säännöllinen seuranta

Kunnan tulee säännöllisesti tarkastaa valmiussuunnitelma ja päivittää sitä tarpeen mukaan. Kunnan tulisi lähtökohtaisesti arvioida valmiussuunnittelua **vähintään kerran jokaisella valtuustokaudella**. Sektoreiden yhteystietoluettelot ja avainhenkilöiden tiedot tulee sen sijaan käydä läpi **vuosittain** kunnan johtoryhmässä ja päivittää ajan tasalle. Uudelle henkilöstölle tulee antaa tieto heidän valmiustehtävistään ja mahdollisuus osallistua tarkoitukseen järjestettävään koulutukseen.